

АСОЦИАЦИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГЕОГРАФИ И РЕГИОНАЛИСТИ (А П Г Р)
ASSOCIATION OF PROFESSIONAL GEOGRAPHERS AND REGIONALISTS (A P G R)

ДО
МИНИСТЪРА
НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ПРОФЕСОР ДПН ТОДОР ТАНЕВ

ДО
ПРЕДСЕДАТЕЛЯ
НА СЪЮЗА НА РАБОТОДАТЕЛИТЕ В СИСТЕМАТА
НА НАРОДНАТА ПРОСВЕТА В БЪЛГАРИЯ
ГОСПОЖА НАДЕЖДА НИКОЛЧЕВА

КОПИЕ ДО:
СИНДИКАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ УЧИТЕЛИ
КЪМ КНСБ

КОПИЕ ДО:
СИНДИКАТ „ОБРАЗОВАНИЕ“
КЪМ КТ „ПОДКРЕПА“

КОПИЕ ДО:
НЕЗАВИСИМИЯ УЧИТЕЛСКИ СИНДИКАТ
КЪМ КНСБ

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на
АСОЦИАЦИЯТА НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ
ГЕОГРАФИ И РЕГИОНАЛИСТИ

Относно: необходимостта от промяна в хорариума на учебния предмет „География и икономика“ в Наредба № 6 от 28 май 2001 г. за разпределение на учебното време за достигане на общообразователния минимум по класове, етапи и степени на образование, издадена от Министерството на образованието и науката, Обн. ДВ. бр.54 от 15 юни 2001г., изм. ДВ. бр.95 от 6 ноември 2001г., изм. ДВ. бр.1 от 6 януари 2004г., изм. ДВ. бр.80 от 14 септември 2004г., изм. ДВ. бр.30 от 11 април 2006г.

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ТАНЕВ,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО НИКОЛЧЕВА,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ТАКЕВА,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТРОВ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОМОВ,

Пиша Ви от името на Асоциацията на професионалните географи и регионалисти (АПГР), както и от името на 342 преподаватели по география, география и икономика в български основни, средни и висши училища.

АСОЦИАЦИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГЕОГРАФИ И РЕГИОНАЛИСТИ (А П Г Р)
ASSOCIATION OF PROFESSIONAL GEOGRAPHERS AND REGIONALISTS (A P G R)

Асоциацията на професионалните географи и регионалисти (АПГР) е учредена на 19 май 2014 година. Вписана е в Регистъра на юридическите лица като сдружение с нестопанска цел (Решение № 1/11.07.2014 г. на Софийски градски съд; ЕИК по БУЛСТАТ – 176727804).

Основна цел на АПГР е реализиране на огромния приложен потенциал на географията и регионалистиката като области на общественото познание с ефективен пространствен изследователски подход. Един от механизмите за нейното постигане е подпомагане взаимодействието между специалистите в тези научно-приложни области и органите на властта в България.

АПГР има 24 регионални клона в страната. Към 08.01.2015 г. в тях членуват общо 950 души, като около 80 % от тях са училищни преподаватели. Мотивацията им за участие в АПГР е свързана с натрупаните през последните десетилетия проблеми на училищната география. Това ни дава основание да разглеждаме училищната географска проблематика като приоритетна през първите етапи от функционирането на АПГР. Според нас българското училище играе ключова роля за статута на географията в общественото съзнание, има фундаментално значение за формирането и функционирането на гражданското общество, за регионалното развитие на България.

През последните десетилетия българската образователна система претърпя значими концептуални и структурни промени. Те са провокирани от безспорно необходимата адаптация към съвременните световни тенденции на обществено развитие. Същевременно са налице и редица негативни последици за статута и ефективността на училищното географско образование. Симптоматично в това отношение е намаляващото ниво на географска грамотност и култура в най-широк обществен и общообразователен план. Това ограничава възможностите за приложение на общеевропейските принципи за устойчиво регионално развитие в България. Все по-голяма част от пространствено значими процеси и явления се анализират, планират и управляват от специалисти с недостатъчна географска компетентност. Негативните последици от тази тенденция се мултиплицират в редица други обществени области.

По-конкретно искаме да насочим Вашето внимание към неравнопоставеността на учебния предмет „География и икономика“ в българското училище спрямо други предмети от културно-образователна област „Обществени науки и гражданско образование“.

Наредба № 6 от 28.05.2001 г. разшири съдържателната същност на предмета „География“ чрез въвеждането на „География и икономика“ като

едновременно с това намали неговия хорариум от 2 часа на 1,5 часа седмично и го премахна от задължителната подготовка на Учебния план в 11 и 12 клас. Рязката промяна оказва негативно въздействие върху възможността за овладяване на съответните ключови компетенции сред учениците, което ограничава възможностите им за обществена реализация.

Представяме на Вашето внимание дългосрочните аспекти на извършената през 2001 г. редукция на географския хорариум в следната таблица:

СЕДМИЧЕН БРОЙ ЧАСОВЕ ПО ГЕОГРАФИЯ В БЪЛГАРСКОТО УЧИЛИЩЕ

Клас	години										
	1880	1903	1912	1925	1936	1945	1953	1964	1979	1990	2001
V	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,5
VI	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,5
VII	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	1,5
VIII	2	-	-	2	2	2	2	2	2	2	1,5
IX	1	2	2	2	1	2	1	-	2	1	1,5
X	-	2	1	-	1	1	2	2	2	2	1,5
XI	-	-	1	2	2	1	-	-	-	-	-
XII	-	-	2	2	2	2	-	-	-	-	-
Общо	11	10	12	14	14	14	11	10	12	11	9

(по П. Лазаров, 2009)

Въведеният през 2001 г. седмичен хорариум от 1,5 учебни часа (2 часа в единия учебен срок и 1 час – в другия) за задължителна подготовка по „География и икономика“ от 5-ти до 10-ти клас не позволява провеждане на ефективен учебен процес през учебния срок с 1 час седмично. Отделните фрагменти на географското знание се представят само частично, силно ограничена е възможността за затвърдяване на новите знания.

Последната промяна в Наредба № 6 е от 2006 г. и засяга предметно само информационни технологии и чужд език. Предизвикателствата на европейската ни интеграция след 2007 г. провокират ново мислене и нови, адаптиращи изменения на образователните потребности, цели и компетенции. Условието на гарантирано свободно движение на хора, стоки, капитали и услуги изискват по-задълбочени знания за общото континентално природно-екологично, политико-икономическо и социо-културно пространство. Според нас най-подходящото им място е в учебните програми за 11 и 12 клас.

„География и икономика“ се изучава с двойно по-малък хорариум от други матуритетни предмети - часовете за задължителна подготовка са само 108. Загрижеността ни е провокирана от противоречивите данни за относително голям брой ученици, желаещи да се явяват на ДЗИ по „География и икономика“ и получени относително ниски оценъчни резултати. От една страна личи специфична привлекателност, висока мотивираност и интерес към географията,

а от друга – крайно недостатъчно отделено учебно време за усвояване на общообразователния минимум по предмета.

Учебният предмет „География и икономика“ има значителен потенциал за реализиране на целите, заложи в Проектозакона за предучилищното и училищно образование. Географията е наука, даваща базови знания и компетенции за националните, европейските и глобалните културни ценности и традиции. Тя е един от ключовете за разбиране и прилагане на принципите, правилата, отговорностите и правата, които произтичат от европейската ни интеграция. Съвременната интеграционна динамика в Европа изисква адаптивно преосмисляне на учебните програми и структурата на учебния материал по „География и икономика“. Необходима е равнопоставеност спрямо другите учебни предмети в културно-образователна област „Обществени науки и гражданско образование“.

Желанието ни за дискусия кореспондира с първия принцип в Проектозакона за предучилищното и училищно образование, а именно:

“Чл. 3. Образованието като процес на обучение, възпитание и социализация е национален приоритет и се развива в съответствие със следните принципи:

1. ориентираност към интереса и към мотивацията на детето и на ученика, към възрастовите и социалните промени в живота му, както и към способността му да прилага усвоените компетентности на практика;“.

Пряко обвързани с основните цели на проектозакона, една от които е „придобиване на компетентности за прилагане принципите на образованието за устойчиво развитие“, са и принципите и целите на географската наука, географското образование и възпитание, отразени в МЕЖДУНАРОДНАТА ХАРТА ЗА ГЕОГРАФСКО ОБУЧЕНИЕ (1992), МЕЖДУНАРОДНАТА ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ГЕОГРАФСКО ОБУЧЕНИЕ И КУЛТУРНО МНОГООБРАЗИЕ (2000), ЛЮЦЕРНСКАТА ДЕКЛАРАЦИЯ ЗА ГЕОГРАФСКО ОБУЧЕНИЕ ПО УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ (2007), а именно:

- изследване на „пространствените взаимодействия човек-среда“;
- развитие на „личностна и социална компетентност към пространственото измерение на всекидневния живот“;
- познаване на „предизвикателствата и възможностите на глобалната взаимозависимост“;
- подобряване „способността на всеки гражданин да допринесе за създаването на справедлив и устойчив свят за всички“.

Проблемите на съвременната училищна география в България са обсъждани многократно на различни форуми. След 2001 г. представители на географската колегия внасят редица сигнали и аргументирани предложения за решаването им в МОН и други компетентни институции, ангажирани са и ресорни синдикални организации. Независимо от това, посоченият вътрешен дисбаланс в разпределението на часовете в културно-образователна област „Обществени науки и гражданско образование“ остава непроменен.

Недостатъчният брой часове по „География и икономика“, успоредно с общото намаляване броя на учениците и паралелките, води до преназначаване на учители по география на половин щат, а впоследствие – дори до съкращаването им. Широко разпространена негативна практика в такива случаи е оставащите лекторски часове по „География и икономика“ да се възлагат на преподаватели без необходимата професионална квалификация и специализирана подготовка. Най-неблагоприятни последици от това се наблюдават в прогимназиалния етап, когато се формират основите на географското познание сред учениците.

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ТАНЕВ,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО НИКОЛЧЕВА,
УВАЖАЕМА ГОСПОЖО ТАКЕВА,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ПЕТРОВ,
УВАЖАЕМИ ГОСПОДИН ТОМОВ,

Изразяваме своята признателност към екипа от Министерство на образованието и науката, който подкрепи предложението ни за намаляване на норматива на учителите по география, история и философия чрез съответна промяна в Наредба № 3. Същевременно смятаме за не по-малко значими и проблемите, свързани с усвояването на общообразователния минимум по „География и икономика“. Придобитите в училище географски знания и компетенции имат основополагащо значение за реализиране целите на устойчивото развитие в България, включително за нейното устойчиво регионално развитие.

Обръщаме се към Вас и като министерски екип, и като специалисти от културно-образователна област „Обществени науки и гражданско образование“. Надяваме се на професионална съпричастност и разбиране на позицията ни, че прокламираното от Кант триединство Философия-История-География трябва да намери отражение в по-балансираното им взаимно

представяне в българското училище. В тази връзка имаме следните конкретни предложения:

1. Да се възстанови броят на часовете по „География“ (понастоящем „География и икономика“) на 2 часа седмично в прогимназиалния и гимназиалните етапи на образование;

2. Професионално и прозрачно за учителската колегия обсъждане на необходимия хорариум от часове в двата гимназиални етапа за подготовка за НВО и ДЗИ по „География и икономика“, механизмът на тяхното провеждане и критериите за оценяването им. По-конкретно имаме предвид включването на 2 часа от учебния предмет „География и икономика“ в раздел А „Задължителна подготовка“ в 11 и 12 клас.

3. Професионално и прозрачно за учителската колегия обсъждане на Държавните образователни стандарти за по-достъпно учебно съдържание в общообразователната и профилирана подготовка по „География и икономика“ (чл. 22, ал. 2, т. 4, т. 5 от Проектозакона), съобразени с общото натоварване и възрастовите особености на учениците.

4. Равнопоставено включване в учебното съдържание на предмета „Гражданско образование“ на тематични области, пряко свързани с предмета на географската наука – Културна, политическа и електорална география; Геоикономика и международни икономически отношения; Регионално развитие, териториално устройство и местно самоуправление; Гоекология и опазване на околната среда; Рекреация и туризъм; Европейска интеграция и странознание.

За предложените промени ние се ръководим от духа на Закона за степента на образование, общообразователния минимум и учебния план (ДВ, бр.67 от 27.07.1999 г.), както и разпоредбите на чл. 8, ал.2, т.3 от него, че *„общообразователната подготовка се изгражда върху принципите на зачитане на традициите на българската култура и образование“*.

УВАЖАЕМИ ПРОФЕСОР ТАНЕВ,

Уверени сме, че можем да разчитаме на Вашето разбиране като специалист в областта на стратегическото планиране, за необходимите промени. Резултатите от тях имат дългосрочен характер и ще бъдат от полза не само за географията като наука, а и като ефективна държавна практика. Чрез тях в България ще могат да се развиват пространствено мислещи граждани в общество с устойчиво балансиран регионални пропорции.

АСОЦИАЦИЯ НА ПРОФЕСИОНАЛНИТЕ ГЕОГРАФИ И РЕГИОНАЛИСТИ (А П Г Р)
ASSOCIATION OF PROFESSIONAL GEOGRAPHERS AND REGIONALISTS (A P G R)

Моля да приемете настоящото писмо като апел от наша страна за колегиален диалог в търсенето на дългосрочно и ефективно решаване на посочените проблеми!

В отделно писмо до Вас предлагаме включването на експерти в работните групи по изготвянето на държавните образователни стандарти.

Позволете ни също да декларираме, че изразяваме мнение, което е резултат от проведено конферентно индивидуално анкетно допитване до 342 преподаватели по география, представители на 308 висши, средни и основни училища в 92 селища от всички административни области в страната (включително всички областни центрове и 50-те най-големи града на България).

София,
8 януари, 2015 г.

Доц. д-р Марин Русев,
Председател на Асоциацията на
професионалните географи и регионалисти

